

FENOMENUL ABUZULUI ÎN PERCEPȚIA ADOLESCENȚILOR

Maria VÎRLAN, dr., conf. univ.

Summary

Insufficient knowledge of theoretical concepts, theories related to the issue of child abuse, the consequences of this phenomenon on child development, the legislative gaps in child protection, the relatively small number of trained specialists with practical experience in this area, are real obstacles to reducing and preventing abuse and child maltreatment.

In this article the author had the aim to highlight the perception phenomenon of child abuse by teenagers.

In conclusion adolescents have a poor perception of the phenomenon of abuse. Therefore there are recommended seminars to inform children about this phenomenon, and to develop social skills in children to act in cases of abuse.

Insuficienta cunoaștere teoretică a termenilor, conceptelor, teoriilor care țin de problematica abuzului asupra copilului, a consecințelor acestor fenomene asupra dezvoltării copilului, lacunele legislative în protecția copilului, numărul relativ redus al specialiștilor formați și cu experiență practică în acest domeniu, constituie, pe lângă complexitatea și dificultatea intervenției în astfel de cazuri, adevărate obstacole în calea diminuării și prevenirii abuzului și maltratării copilului.

Termenul de „abuz asupra copilului” a fost folosit pentru prima oară de pediatrul Karl Heinz Kempe, în 1962, în lucrarea sa „The Battered Child Syndrome” pentru a descrie „copilul bătut”. Fenomenul de abuz asupra copilului este definit ca fiind „atacuri neaccidentale sau injurii fizice, mergând de la forme minime până la injurii fatale, provocate copilului de către persoana care îl îngrijește” [2, p.698].

Contribuția lui Kempe pentru mișcare de conștientizare și protecție a copilului abuzat ulterior capătă dimensiuni majore de rang internațional, promovate de IPSCAN (International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect), Kempe fiind unul din inițiatorii acestei organizații.

Conceptul a fost extins în mod constant. În anii care au urmat, a ajuns să fie folosit pentru toate formele de rele tratamente, nu doar pentru abuzul fizic, dar și pentru formele de neglijare și abuz emoțional și sexual.

Renumitul pediatru britanic A.W.Franklin a efectuat un șir de studii și cercetări, fiind preocupat de problematica abuzului copilului. În una din lucrările sale acesta face o clasificare a abuzului copilului analizând evoluția în timp a acestui fenomen: „În ultimul deceniu, am văzut problema copiilor maltratați fizic, deschisă să includă și maltratările emoționale, neglijențele, abuzul sexual asupra copiilor, exploatarea sexuală sau prostituția, pornografia, copiii siliți să muncească și manipularea instituționalizată a copiilor” [1].

Abuzul împotriva copiilor este privit în general ca un fenomen legat de mediul familial, de persoanele din familia nucleară sau familia lărgită, menită să îngrijească minorii, sau de înlocuitorii acestora. O abordare sociologică a acestui fenomen este propusă de profesorii Universității din Washington (1992), care delimitează o conceptualizare a abuzului comis împotriva copilului la 3 nivele: societal; instituțional; familial[3].

În cercetarea de față ne-am propus drept scop evidențierea modului de percepție de către adolescenți a fenomenului de abuz asupra copiilor.

Metoda de cercetare utilizată în vederea atingerii acestui scop a fost *Chestionarul de evidențiere a nivelului de informare a copiilor referitor la fenomenul de abuz.*

Rezultatele obținute au fost analizate pe două paliere:

1. *Percepția noțiunii - identificarea principalelor pattern-uri de raportare a respondenților pentru definirea noțiunii de abuz, analiza structurală, modul în care copii decodifică abuzul asupra copilului.*

2. *Analiza concentrației informațiilor folosite de respondenți pentru a defini această noțiune.*

Fenomenul abuzului asupra copilului, pare să fie cunoscut de către majoritatea subiecților chestionați, doar 6% din respondenți i nu au dat o definiție a acestui fenomen.

Pattern-uri de raportare

Respondenții definesc noțiunea prin:

a) *categoriile / tipurile de abuz (fizic, psihologic, etc.) – „Abuzul asupra copilului este agresarea fizică a unui copil, agresare morală, violență fizică și psihică” (copil din lotul experimental);*

b) *comportamente abuzive (bătaie, poreclire, etc.) – „Acțiunile violente fizice, morale sau intelectuale, care pot fi îndreptate asupra copilului de către semenii lui sau maturii, prin bătaie, înjosire și indiferență” (copil din lotul experimental);*

c) *acțiune ilegală realizată de respondenți ca „încălcarea drepturilor” copilului abuzat – „Exploatarea copilului și încălcarea drepturilor lui este un abuz asupra copilului” (copil din lotul experimental).*

Decodificarea „abuzului față de copil” se face de respondenți în mod diferit și este dependentă de nivelul de analiză abordat de către aceștia:

a) modul în care abuzul este resimțit de victimă, acestea vizează poziționarea imagină a respondentului în postură de victimă și descrierea sentimentelor acestuia în cazul unui abuz:

„Când cineva aplică violență asupra ta și te face să suferi prin poreclire, înjosire sau bătaie, atunci este abuz asupra copilului” (copil din lotul experimental);

„Abuz asupra copilului sunt formele de violență fizică, emoțională, verbală, adică orice, ce te poate face să plângi sau să te sperie” (copil din lotul experimental);

b) intențiile actelor abuzive îndreptate asupra copilului, acestea vizează descrierea unei acțiuni concrete cu un scop concret :

„Acțiunile întreprinse de cineva matur asupra unui copil, fiind acel copil maltratat, abuzat fizic, verbal..., pentru a speria, jigni și a râde pe seama celui mai slab.” (copil din lotul experimental);

c) efectele abuzului asupra copilului, acestea reflectând consecințele ipotetice ale unui abuz asupra copilului:

„Agresare fizică sau morală, prin violență ce poate influența negativ asupra sănătății și stării emoționale a copilului” (copil din lotul experimental);

„Agresarea copilului fizică sau psihologică care-l va afecta atât la nivel fizic, cât și la nivel psihologic de dezvoltare” (copil din lotul experimental);

d) identificarea actorilor abuzului față de copil: abuzatorul și victima abuzului :

Identificarea abuzatorului variază în definiții, în funcție de relațiile copilului abuzat cu abuzatorul (relație ce reiese din context): „părinți și sau bunici”; „alte persoane”; „semeni”; „maturi”, etc. Identificarea victimei abuzului este prezentă la majoritatea respondenților „față de copil”; „unui copil”; „către copil”; „asupra copilului”; etc.;

„Abuz asupra copilului este atunci când copilul este bătut de către părinți și sau bunici” (copil din lotul experimental);

„...atunci când un părinte sau alte persoane ce-l înconjoară sunt violenți și cu copilul” (copil din lotul experimental);

„Acțiunile violente fizice, morale sau intelectuale, care pot fi îndreptate asupra copilului de către semenii lui sau maturii, prin bătaie, înjosire și neglijență” (copil din lotul experimental);

e) percepția diferenței de putere dintre actorii abuzului: această abordare este făcută de un număr limitat de respondenți, fiind prezentată prin specificarea statutului abuzatorului: „matur”; „părinte”; prin caracterizarea celui abuzat: „care nu poate să se apere”; „care este slab” sau prin specificări care reflectă superioritatea abuzatorului în raport cu cel abuzat: „profită de inocența unui copil”; „o persoană mai puternică”; etc.;

„Profitarea de către persoanele mai mari de pe urma faptului că, copilul nu-și cunoaște drepturile” (copil din lotul experimental);

„Maltratarea, violența fizică, psihică asupra unui copil care nu poate să se apere în față a cuiva și i-i frică să spună de acest lucru” (copil din lotul experimental);

„Abuzul asupra copilului este agresarea fizică, psihică și verbală a unui copil de către o persoană mai puternică” (copil din lotul experimental).

Varietatea acțiunilor violente la care apelează respondenții pentru a defini această noțiune este justificată de intenția respondenților să pună accent pe faptul că *abuzul asupra copilului este o noțiune operațională, ce cuprinde toate formele de abuz*, însă, este realizată la nivel intuitiv de majoritatea respondenților, fără a da argumente. La fel, în definiții nu se face diferențiere dintre comportamentele abuzive (*bătaie; poreclire; etc.*) și tipurile de abuz

(*fizic; psihologic; etc.*), acestea fiind stipulate, în mod automat, prin simpla enumerare, sau printr-o constatare asociativă:

„Abuz asupra copilului este violență asupra unui copil, poreclire, bătăi, abuz fizic, etc.” (copil din lotul experimental);

„Abuz asupra copilului este agresarea copilului.” (copil din lotul experimental).

În unele definiții, pentru a specifica tipurile actelor abuzive, respondenții apelează la clasificarea tipurilor de abuz specifice (fizic; neglijare; emoțional; etc.), transformând actul abuziv (*agresare; atac; etc.*) dintr-o formă în alta: („*agresare fizică - agresare morală; etc.*”; „*violență fizică - violență psihologică*”):

„Abuzul asupra copilului este agresarea fizică, psihică și verbală a unui copil de către o persoană mai puternică” (copil din lotul experimental).

Analiza concentrației informației ionale în definiții. Varietatea acțiunilor violente depinde și de concentrația informațională a definițiilor. Analizând structura definițiilor date de respondenți, am evidențiat 2 categorii ierarhice de definiții: definiții cu concentrare informațională majoră în care respondenții apelează la mai multe forme și comportamente

abuzive pentru a defini fenomenul și definiții prin simplă sinonimie, în care abuzul este definit printr-un cuvânt sau grup de cuvinte sinonime, asociate de respondenți fenomenului definit:

„Abuzul asupra copilului este agresarea fizică, psihică și verbală a unui copil de către o persoană mai puternică și provocarea de leziuni corporale sau psihice acestui copil” (copil din lotul experimental);

„Abuz asupra copilului - atac asupra copilului” (copil din lotul experimental).

Tipuri de definiții folosite de către respondenți

Am evidențiat 4 categorii de definiții utilizate de către respondenți pentru a defini noțiunea de „abuz asupra copilului”:

- **definiții fără răspuns** - 8% din respondenți;

- **definiții sinonime** - 14%, în care respondenții definesc fenomenul asociindu-l cu o formă sau cu un calificativ al acestui abuz;

- **definiții enumerative** - 41%, definiția este dată prin enumerarea automată, adesea repetată a formelor sau manifestărilor abuzive fără o bază logică sau argumentări;

- **definiții argumentative** - 37%, enunțurile de acest tip sunt bazate pe logică, argumentele folosite de respondenți cuprind o serie de elemente esențiale ale actului abuziv, cum ar fi: forme sau/și manifestări abuzive + actorii abuzului, diferența de putere dintre aceștia și consecințele abuzului.

Concluzii

- Pentru definirea fenomenului de *abuz asupra copilului* respondenții apelează la o varietate de comportamente și manifestări abuzive, preponderent acestea fiind enumerate în mod automat, fără argumentări calitative.

- Tipurile de abuz cele mai recunoscute de copii sunt: *abuzul fizic* și o varietate de *tipologii ale abuzului emoțional*: psihologic (46%); verbal (35%), care sunt percepute separat, respondenții nu realizează faptul că acestea se încadrează automat în categoria abuzului emoțional.

- În definiții respondenții identifică doar actorii actului abuziv: *abuzatorul* și *victima abuzului*, însă diferența de putere dintre aceștia este percepută de un număr nesemnificativ de respondenți.

- În vederea prevenirii fenomenului de abuz asupra copilului și a diminuării consecințelor acestui fenomen sunt necesare seminare, mese rotunde pentru informarea copiilor asupra fenomenului dat, dar și pentru dezvoltarea la copii a competențelor sociale de acțiune în cazurile de abuz.

Bibliografie

1. Franklin, A.W., Child abuse: prediction, prevention and follow up, Londra, 1977.
2. Neamțu, G., Tratat de asistență socială, Polirom, Iași, 2003.
3. Pecora, P., Whittaker, J., Maluccio, A., The Child Welfare Challenge- Policy, Practice and research, New York, 1992.